

مروری بر تکافل، تبیین وجوه اشتراک، افتراق و الزامات پیادہ سازی

مدرس:
دکتر احمد جواد ی پور

اطلاعات مدرس و همکاران

مدارک تحصیلی:

- کارشناسی مدیریت دولتی دانشگاه علامه طباطبائی
- کارشناسی ارشد مدیریت منابع انسانی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی
- کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی (گرایش بیمه) دانشگاه تهران
- دکتری مدیریت رسانه دانشگاه تهران

سوابق تدریس:

- تدریس کلیه رشته‌های بیمه در دانشگاه‌های تهران، علامه طباطبائی، علوم اقتصادی، خوارزمی، علمی و کاربردی و مرکز آموزش بیمه ایران و ...
- ریاست مرکز علمی و کاربردی بیمه ایران
- مدیر گروه رشته مدیریت بیمه مرکز علمی کاربردی-واحد بازرگانی تهران و مدیر گروه مدیریت بیمه مرکز علمی و کاربردی دانشگاه جامع علمی کاربردی سینا (وابسته به بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی)
- عضو هیات ممیزه دانشگاه علمی کاربردی گروه خدمات اجتماعی طی دو دوره ۲ ساله که ادامه دارد

اطلاعات مدرس و همکاران

ردیف	سوابق اجرایی
۱	قائم مقام مدیر عامل دانا
۲	قائم مقام مدیر عامل بیمه سینا و عضو هیات مدیره
۳	عضو هیات مدیره بیمه ایران معین، سرپرست مرکز علمی کاربردی بیمه ایران و مشاور مدیرعامل بیمه ایران
۴	مدیر امور شعب و نمایندگیهای داخل کشور بیمه ایران
۵	معاون امور نمایندگان مدیریت امور شعب و نمایندگیهای داخل کشور بیمه ایران
۶	رئیس مجتمع تخصصی شرکتهای خدمات بیمه ای ۱۵ آبان و مجتمع خدمات بیمه ایی آزادی بیمه ایران
۷	مدیر کل بیمه ایران استان بوشهر
۸	رئیس بیمه ایران شهرستان خمین
۹	معاون فنی بیمه ایران شهرستان دلیجان
۱۰	کارشناس امور بیمه ای جهاد کشاورزی استان مرکزی

اطلاعات مدرس و همکاران

ردیف	عناوین
۱	رئیس کمیته اخلاق حرفه ای در سندیکای بیمه گران
۲	عضو اصلی شورای حل اختلاف نماینده و شرکت بیمه مستقر در بیمه مرکزی ج.ا.ا طی ۶ دوره متوالی (موضوع آئین نامه های ۵۷ و ۷۵ شورای عالی بیمه) و عضو شورای رسیدگی به امور نمایندگان بیمه ایران
۳	عضو شورای امر به معروف و نهی از منکر بیمه ایران، بیمه سینا و بیمه دانا
۴	مدیر اجرایی پروژه قراردادهای فی مابین قوه قضائیه، صندوق ضمانت صادرات ایران، بانک صادرات، بنیاد شهید و آموزش و پرورش با بیمه ایران
۵	عضو اصلی شورای حل اختلاف نماینده و شرکت بیمه مستقر در بیمه مرکزی ج.ا.ا طی پنج دوره متوالی (موضوع آئین نامه های ۵۷ و ۷۵ شورای عالی بیمه) و عضو شورای رسیدگی به امور نمایندگان بیمه ایران
۶	عضو هیأت مدیره شرکت سیاحت سبا وابسته به شرکت سرمایه گذاری بیمه ایران

فرمایشات مقام معظم رهبری

رهبر معظم انقلاب در بخشی از فرمایشات خود در دیدار با اعضای شورای عالی بیمه و مدیران ارشد صنعت بیمه کشور در تاریخ ۱۸ اسفند ۱۳۷۶ فرمودند:

"قرارداد بیمه، یک عقد مشروع، مقبول و عقلایی دانستند. بیمه پدیده مهم و نوینی است که باید از آن به نفع کشور استفاده گردد."

تعریف تکافل و واژه‌های مربوط به تکافل

تعریف تکافل

- ✓ تکافل از مشتقات واژه عربی «کفالت» است. کفالت از ریشه «کفل»، به معنای ضمانت است.
- ✓ تکافل با بیمه‌های رایج، از نظر جبران زیان‌های مالی، مشابهت دارد.
- ✓ از منظر برخی اهل شریعت، بیمه‌های رایج دارای عناصر غَرَر (بی‌اطمینانی و جهل) و مَیسِر (قمار) و ربا می‌باشد، از این رو تکافل به عنوان جایگزین بیمه‌های رایج (Conventional) ارائه گردیده است.
- غرر در لغت به معنی خطر، نیرنگ و غفلت آمده است. منظور از معامله غرری معامله ای است که توأم با خطر بوده و متعاملین در زمان انجام آن، توان تشخیص سودمند یا زیانبار بودن معامله را ندارند.
- مَیسِر به معنای قمار است. به قولی قمار را از آن، میسر گویند که بوسیله آن مال دیگران آسان و بی‌زحمت به چنگ می‌آید.
- ✓ در عمل تکافل به عنوان روشی مبتنی بر همکاری مشترک در بین اعضای گروه در برابر ضرر و زیان‌هایی که ممکن است به آن‌ها وارد شود متجلی می‌گردد.

تعریف تکافل

- اندیشمندان اسلامی معتقدند بیمه **تکافل** بر مبنای اصل تعاون، همکاری و کمک متقابل افراد به یکدیگر استوار است و در این نوع از بیمه اصل بر این است که مدیران شرکت بیمه، صاحبان شرکت نیستند که صرفاً به دنبال کسب سود باشند و به آن به‌عنوان یک صنعت سودآور نگاه کنند، بلکه حقوق بگیر آن می‌باشند و بیمه‌گران و بیمه‌گذاران باهم شریک می‌باشند و وجوه پرداختی صرف پرداخت زیان آسیب‌دیدگان می‌گردد و مازاد آن یا سود حاصل از آن بین اعضا تقسیم می‌شود (گروه مطالعات اسلامی بیمه، ۱۳۹۱).

بنابراین، بیمه **تکافل** دارای عناصری به شرح ذیل است:

الف) **شرط تعاونی**: وظایف شرکت مطابق با اصول تعاونی اسلامی باشد و بیمه‌گذاران باید به این شرط توجه و با آن موافقت کنند. این شرط همچنین حق مشارکت در سود مازاد را به بیمه‌گذاران اعطا خواهد کرد.

ب) **شرط سرمایه‌گذاری**: این شرط بیان می‌دارد که شرکت وجوه خود را مطابق با شرعیت سرمایه‌گذاری کند.

تعریف تکافل

شرکت‌های بیمه **تکافل** باید مزاد تولید را از طریق عملیات بیمه‌ای، بین بیمه‌گذاران توزیع کنند. این قبیل مزادها ممکن است به یکی از طریق زیر یا ترکیبی از آنها توزیع شود:

- ۱- به هر بیمه‌گذار بر اساس نسبت مشخص و به طور مستقیم پرداخت گردد.
- ۲- برای کاهش حق بیمه پرداختی هریک از بیمه‌گذاران در طی سال‌های بعد به کار گرفته شود.

تکافل در قرآن کریم

✓ بر اساس آیه ۲ سوره مائده، که می‌فرماید: " **أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبُرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ** **وَأَنْقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ** "

تکافل مبتنی بر اصل قرآنی تعاون و به معنای «کمک متقابل میانگروهی» است و هر عضوی در حمایت از نیازمندان داخل گروه سهم دارد. این نوع بیمه همان «بیمه تعاونی» است.

مفهوم تکافل در زمان پیامبر اکرم(ص) نیز وجود داشته است. مسلمانان صدر اسلام در نظام عاقله مشارکت داشتند. هدف از این مشارکت کمک به اشخاصی بود که می‌بایست دیه (پول خون) می‌پرداختند. طبق رسم عربهای جاهلی، قاتل یا قبیله یا خانواده او مجبور بودند به خانواده مقتول دیه بپردازند تا زیان آنها جبران شود. این رسم جایگزین خون‌خواهی یا انتقام‌جویی شده بود. بعد از ظهور اسلام، نظام دیه، به سبب منافع آن، تأیید و حفظ شد. با ورود پیامبر اکرم به مدینه، میان مهاجران و انصار نظام عاقله شکل گرفت. از طریق این پیمان تمام مسلمانان مدینه، بدون توجه به قبیله‌شان، عضو یک جامعه شدند و صندوقی به نام «کنز» ایجاد شد که اعضا سالانه در آن مبلغی می‌ریختند. این وجوه به عضوی که برای پرداخت دیه مشکل داشت، کمک می‌کرد. نظام «آرش» نیز برای جبران آسیب بدنی بود

(نورازه، ۲۰۰۲).

تکافل در قرآن کریم

بر اساس آیه ۱۱ سوره رعد، که می‌فرماید: "انَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ"

خداوند سرنوشت هیچ قوم (و ملّتی) را تغییر نمی‌دهد مگر آنکه آنان آنچه را در خودشان است تغییر دهند!

این آیه بر لزوم اقدامات فعالانه افراد و جوامع و ایجاد تغییرات در شرایط خود تاکید می‌کند. بر این ایده تاکید می‌کند که

تغییرات مثبت و کاهش خطر مستلزم تلاش و مسئولیت فعال افراد جامعه است و با انجام اقدامات مناسب برای کاهش

خطرات و بهبود شرایط می‌توانند تلاش خود را با اراده الهی هماهنگ نموده و در برابر ناملایمت‌های احتمالی محافظت

نمایند.

تکافل در احادیث

- در روایتی از حضرت رسول (ص) چنین آمده است:
✓ (دو نعمت است که قدر آن ها دانسته نمی شود: امنیت و عافیت) - الخصال، ص ۳۴
- حضرت امام صادق (ع) در بیان اهمیت امنیت، آن را در کنار عدالت و فراوانی نعمت قرار می دهد:
✓ (سه چیز است که همه مردم به آن نیاز دارند: امنیت، عدالت و فراوانی) - علامه مجلسی، بحار الأنوار، ج ۷۵، ص ۲۳۴، مؤسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۴هـ ق، به نقل از تحف العقول.

تکافل در احادیث

• نقل است که یک اعرابی داخل مسجد شد، حضرت رسول اکرم (ص) پرسید:

آیا شترت را بسته‌ای (عقال)؟ عرض کرد: نه، بلکه با توکل به خدا آن را رها کردم، پیامبر (ص) فرمود: اول آن را ببند و بعد به خدا توکل کن.

این حدیث به ما می آموزد در عین اتکال و اعتماد به خداوند متعال، باید برای حفظ خود و مال خود نیز دست به

اقدامات مسئولانه و عملی بزنیم تا میزان ریسک را کاهش دهیم

بیمه‌گر و بیمه‌گذار

بیمه رایج یا معادل انگلیسی آن **Conventional Insurance** عقدی است که به موجب آن یک نفر تعهد می‌کند در ازای پرداخت وجه یا جوهری از طرف دیگر، در صورت وقوع یا بروز حادثه، خسارت وارده بر او را جبران نموده یا وجه معینی را بپردازد. متعهد را بیمه‌گر، طرف تعهد را بیمه‌گذار، وجهی که بیمه‌گذار می‌پردازد حق بیمه و آن چه بیمه‌گر می‌شود را موضوع بیمه می‌نامند. (ماده یک قانون بیمه مصوب ۱۳۱۶)

در بیمه رایج منافع بیمه‌گذار و بیمه‌گر با هم یکی نیست و تعاون واقعی وجود ندارد.

در بیمه **تکافل** اعضا هم بیمه‌گذارند و هم بیمه‌گر؛ در کلیه خسارت‌ها شریک می‌شوند و در تسهیم ریسک نیز مشارکت دارند.

واژگان

- **تکافل گذار (متکافل):** شخص حقیقی یا حقوقی که سند قرارداد **تکافل** را امضا و پرداخت حق اشتراک **تکافل** را تعهد می‌نماید.
- **تکافل شونده:** شخص حقیقی است که خطر فوت، سلامتی یا صدمات بدنی وی در چارچوب موارد پذیرفته شده موضوع قرارداد بوده و سن، وضعیت سلامت و نوع فعالیت وی اساس محاسبه حق اشتراک می‌باشد
- **تکافل نامه:** سندی کتبی است که مشخصات و تعهدات موسسه تکافل و صندوق تکافل و تکافل گذار را تبیین می‌نماید.
- **حق مشارکت (اشتراک):** وجهی است که تکافل گذار به منظور مشارکت در اجرای طرح تکافل تبرع می‌نماید.

واژگان

▪ **موضوع تکافل:** مال یا حق مالی یا مسئولیتی است که مشخصات آن در قرارداد تکافل درج شده و موضوع قرارداد است.

▪ **مدیر تکافل، مجری تکافل یا شرکت تکافل،** شخصیتی است (حقوقی) که مسئولیت اداره کل عملیات طراحی شده تحت قرارداد تکافل را به عهده دارد. مهم ترین وظیفه این رکن، مدیریت منابع و مصارف صندوق تکافل است.

▪ **تکافل خانواده:** تکافل خانواده شامل انواع بیمه های عمر، حادثه و درمان و ... است.

▪ **تکافل عمومی:** تکافل عمومی شامل تکافل اموال (مانند آتش سوزی و وسایل نقلیه موتوری و ...) و تکافل مسئولیت مدنی (مانند مسئولیت در مقابل شخص ثالث و...) است

واژگان

▪ دوره مالی تکافل:

دوره‌های است که در پایان آن مازاد یا کسری صندوق آن دوره تعیین و اعلام می‌گردد. طول این دوره برای هر صندوق می‌تواند متفاوت باشد.

▪ کسری یا زیان صندوق:

در صورت کسری صندوق ریسک در هر زمان وامی از سوی موسسه تکافل تأمین و به صورت قرض الحسنه پرداخت می‌شود که اقساط آن از محل ذخایر سنواتی یا تکافل‌گذاران یا موسسه تکافل اتکایی یا خیرین جبران می‌گردد.

▪ صندوق تکافل:

نهادی است که مجموع مبالغ پرداختی از سوی مشارک کنندگان (که معادل حق بیمه متعارف است) در آن تجمیع می‌شود. در واقع ماهیت عملیاتی این صندوق، تأمین خسارات و سایر موضوعات مرتبط با آن است.

اهمیت بیمه تکافل در کشور

❖ یک پوشش مناسب برای افزایش ضریب نفوذ بیمه است

❖ انطباق با شریعت

❖ عدالت محور بودن

✓ حضرت علی(ع) برای توزیع مطلوب بیت المال بر دو ویژگی اساسی تأکید می ورزید: محمدی ری شهری،

توسعه اقتصادی بر پایه قرآن و حدیث، ج ۱، ص ۴۸۱ - ۴۸۲، قم، دار الحدیث، چاپ اول، ۱۳۹۰ش.

۱. رعایت عدالت در تقسیم؛

۲. حبس نکردن حقوق عمومی.

که از این روایت در بخش تکافل اجتماعی یاد می کنند.

اهمیت بیمه تکافل در کشور

❖ قابلیت رقابت پذیری با سایر الگوهای رایج

❖ انعطاف در ارائه محصولات متنوع

❖ تامین سلیقه مذاهب مختلف

❖ ترویج نوع دوستی و تعاون

❖ تقویت روحیه مسیولیت پذیری

❖ شفاف سازی در ارائه خدمات بیمه ای

برخی از کشورهای دارای بیمه تکافل

قطر

عربستان سعودی

ترکیه

مالزی

بنگلادش

امارات متحده عربی

پاکستان

اندونزی

مدل‌های تکافل

INCEIF UNIVERSITY

مضاربه

• تعریف مضاربه:

قراردادی است که به موجب آن یکی از طرفین (مالک) عهده دار تامین سرمایه (نقدی) می‌گردد با قید این مطلب که طرف دیگر (عامل) با آن تجارت کرده و در سود حاصله هر دو طرف، شریک باشند. سود مضاربه حتماً بایستی ناشی از یک عمل تجارتي باشد و قصد منفعت جویی در عمل داشته باشد.

• شرایط قانونی بودن قرارداد مضاربه:

❖ سهم هر یک از طرفین باید جزء مشاع از کل باشد (نصف یا ثلث یا ربع)

❖ سرمایه باید وجه نقد باشد

❖ در هنگام انعقاد این نوع عقد باید سهم هر یک از طرفین معین باشد

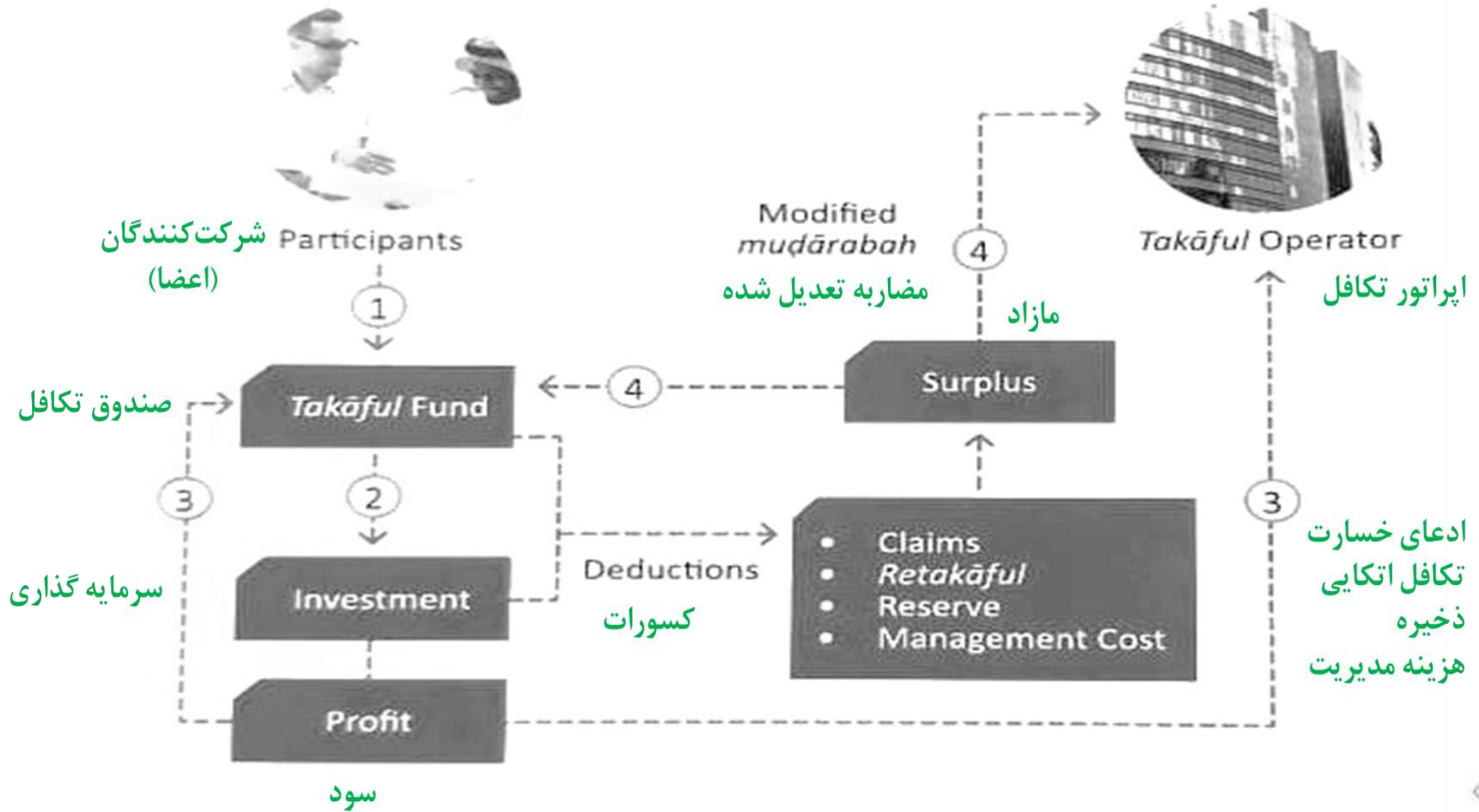
الگوی تکافل مبتنی بر عقد مضاربه

الگوی **تکافل** مبتنی بر عقد مضاربه از اولین الگوهایی است که طراحی و اجرا شده است. این الگو در کشورهای از جمله عربستان سعودی، سودان، برونئی و مالزی اجرا شده است. طراحان این الگو معتقدند در این روش قرارداد پایه بین **متکافلین** و شرکت **تکافل**، عقد مضاربه (با شرط توزیع سود حاصل به نسبت معین و بر اساس مفاد و احکام عقد مضاربه) است.

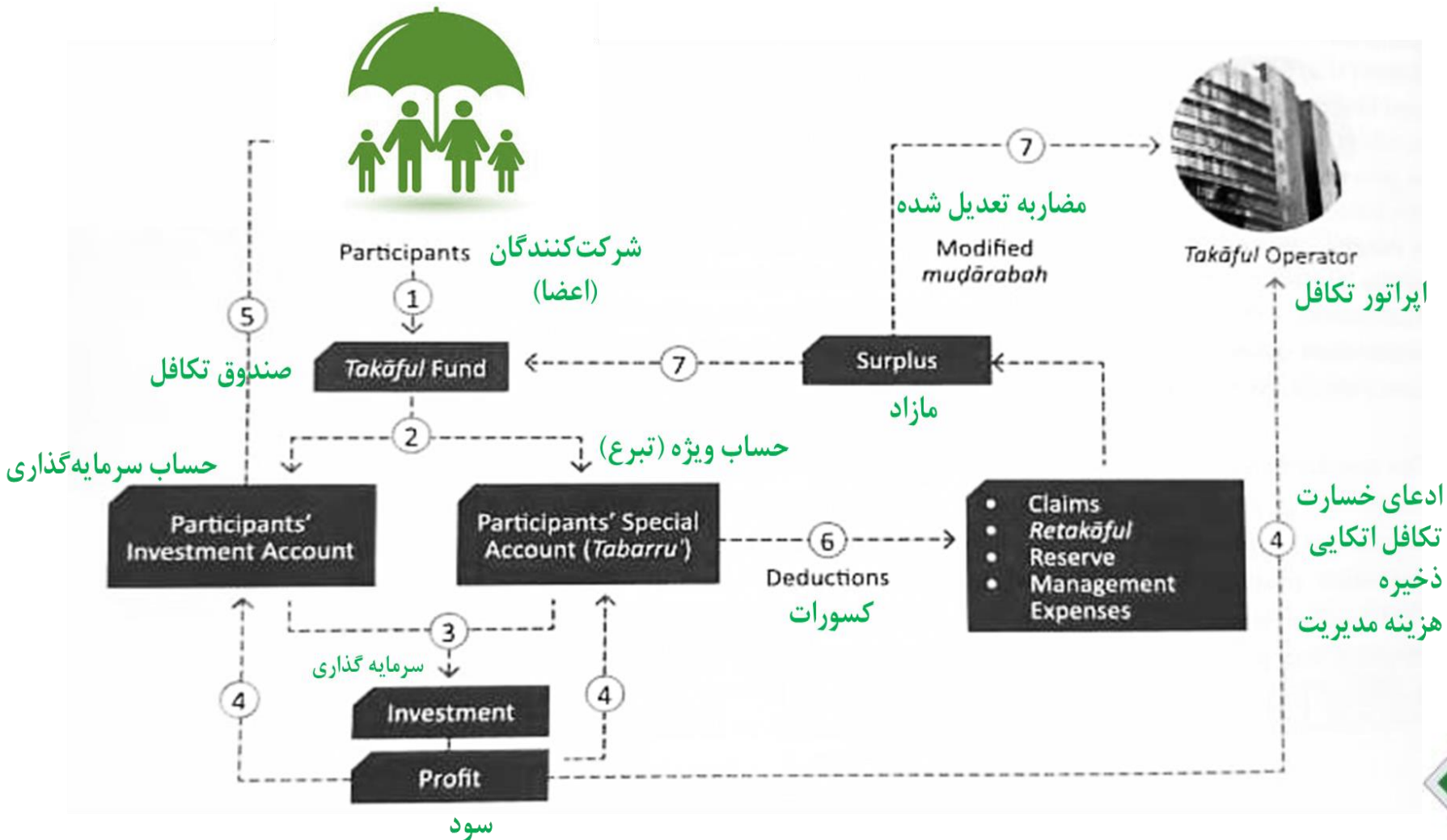

الگوی تکافل بر اساس عقد مضاربه - نوع اول: تکافل عمومی

الگوی تکافل بر اساس عقد مضاربه نوع دوم - تکافل خانواده

عقد وکالت

وکالت عقدی است که به موجب آن یکی از طرفین طرف دیگر را برای انجام امری نایب خود می‌گرداند، وکالت به طرق زیر مرتفع می‌شود:

✓ عزل موکل (عزل وکیل توسط موکل)

✓ استعفای وکیل

✓ به موت یا به جنون وکیل یا موکل

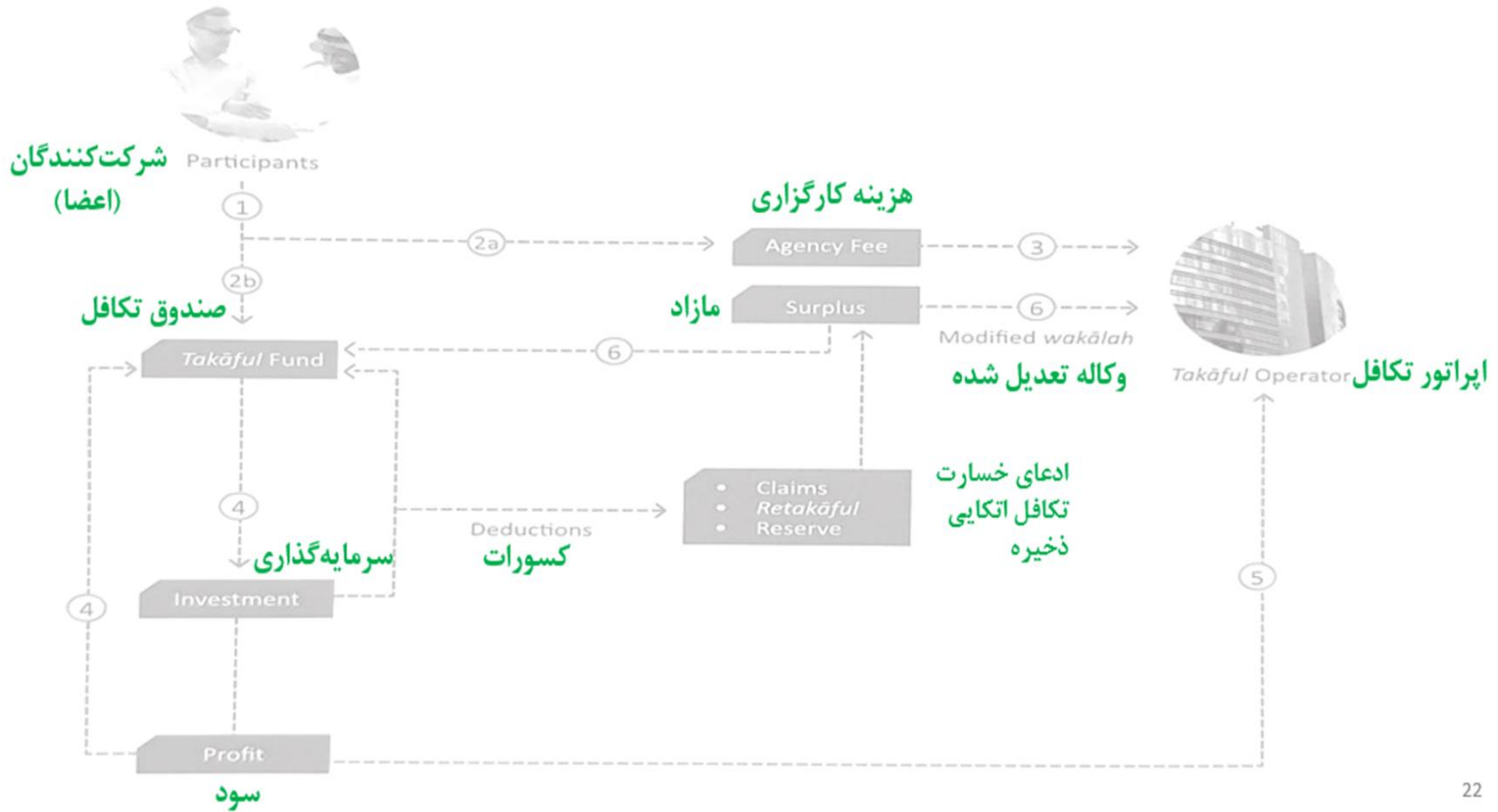
الگوی تکافل مبتنی بر عقد وکالت

وجه متمایز اصلی این گروه از الگوهای **تکافل** با مدل های مبتنی بر مضاربه، نحوه سهم بری شرکت **تکافل** از مزایای حاصل شده است. در این حالت برخلاف حالت قبل که منافع شرکت تکافل صرفاً از طریق مدیریت سرمایه و مشارکت در سرمایه گذاری های صندوق **تکافل** تأمین می گردد، شرکت مبلغی را بصورت از پیش تعیین شده به عنوان حق وکالت خود در مدیریت فرآیندهای مرتبط با صندوق **تکافل**، **متکافلین**، جریان سرمایه گذاری و سایر اجزاء عملیات دریافت می کند. مهم ترین عامل در طراحی این الگو، اصرار برخی مجریان **تکافل** (شرکت های **تکافل**) برای تضمین سود عملیاتی شان در جریان فرایندها بوده است.

الگوی تکافل بر اساس عقد وکالت - نوع اول تکافل عمومی

احتمال کسری بلندمدت صندوق تکافل و یا ریسک مازاد برای متکافلین

در الگوی وکالتی **تکافل** بر خلاف الگوی مضاربه ای آن، درآمد و سود شرکت **تکافل** به عملکرد طرح های سرمایه گذاری وابستگی ندارد.

شرکت با دریافت مبلغ ثابتی به عنوان حق الوکاله سود مورد انتظار خود را تضمین می نماید و این موضوع ممکن است تلاش و همت شرکت در بهره برداری کارآمد از منابع **متکافلین** را کاهش دهد یا از حساسیت شرکت در حداکثرسازی سود مورد نظر بکاهد.

به این دلیل در الگوی وکالتی بطور متوسط عواید صندوق از محل سرمایه گذاری ها می تواند نسبت به الگوی مضاربه کمتر باشد. نتیجه این کسری، افزایش نرخ های مشارکت در دوره های بعد و کاهش منافع کلی **متکافلین** خواهد شد. به همین دلیل الگوهای **تکافل** ترکیبی عرضه شده اند.

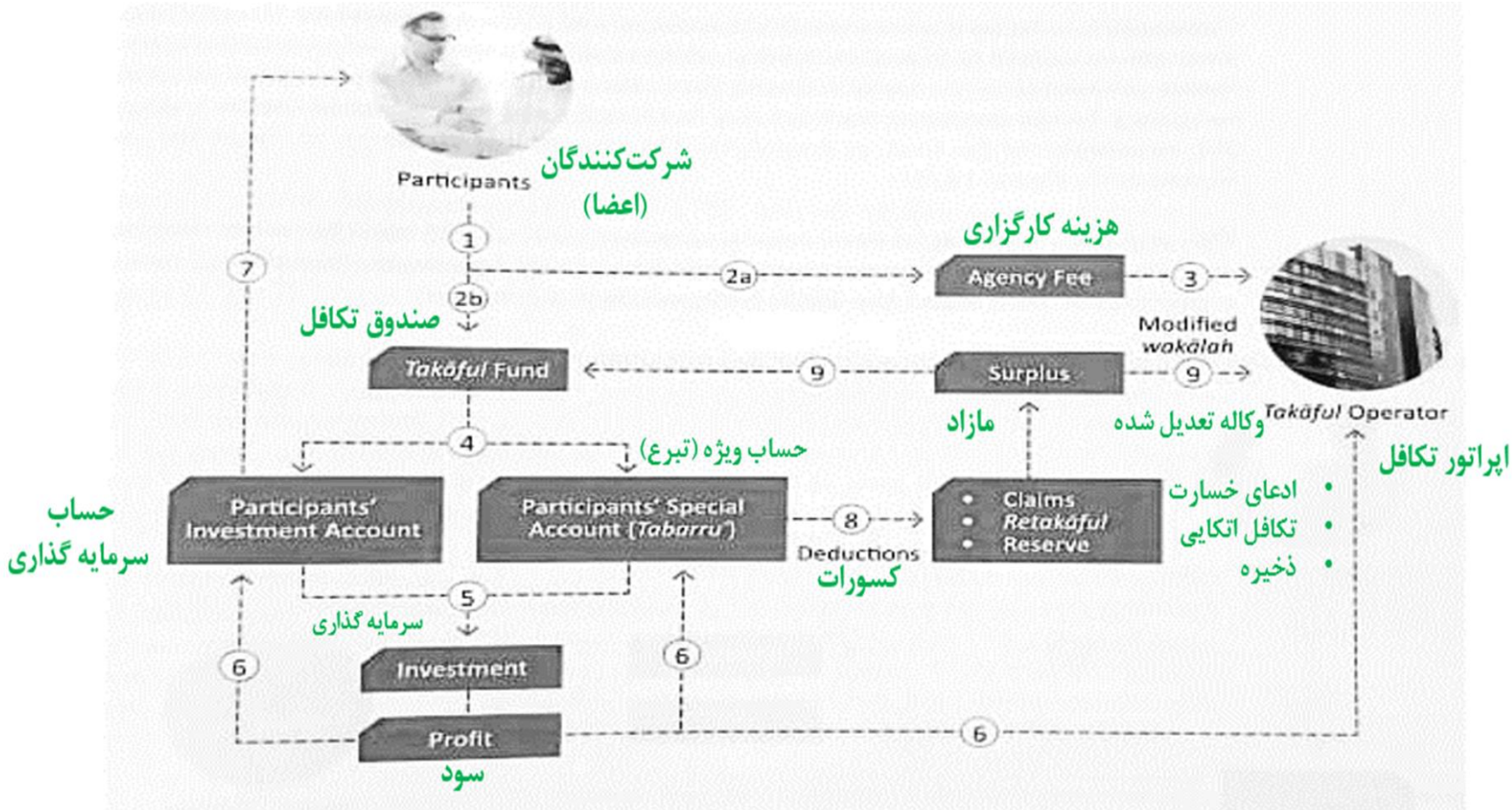
الگوی ترکیبی تکافل مبتنی بر عقود مضاربه - وکالت

علت اصلی طراحی این الگو، ایراداتی بوده است که در الگوهای مضاربه محض و وکالت محض بروز نموده است. نا اطمینانی شرکت های **تکافل** از میزان درآمد و سود نهایی خود در الگوی مضاربه ای محض منجر به اقدامات تأمینی ایشان در تعامل با این بازار می گردد. در واقع در الگوی مضاربه ای محض منافع شرکت **تکافل** در خطر است.

به عکس در الگوی وکالتی **تکافل**، شرکت با محاسبه و تخمین به نسبت مطمئن هزینه ها و درآمد خود سود مورد انتظار خود را تضمین می نماید. اما همین اطمینان شرکت منجر به افزایش ریسک های **متکافلین** می شود، زیرا شرکت **تکافلی** که درآمد و سود خود را گرو موفقیت و کارآمدی طرح های سرمایه گذاری می دید (در الگوی مضاربه ای محض)، اینک انگیزه بالایی برای بهره برداری بهینه از منابع **متکافل** نخواهد داشت و به همین دلیل انتظار می رود متوسط عواید **متکافلین** در وکالت محض کاهش یابد.

الگوی ترکیبی تکافل (مبتنی بر مضاربه - وکالت) تکافل عمومی

الگوی تکافل مبتنی بر وقف

- این الگو ضمن تأسیس صندوقی با ماهیت وقفی، سهم مشارکت **متکافلین** در عملیات به صندوق مذکور واریز شده و از طریق این صندوق به صندوق **تکافل** یا صندوق ویژه **متکافلین** تخصیص می یابد. در الگوی **تکافل** مبتنی بر وقف شرکت **تکافل** به عنوان مجری عملیات عایدی خود را از طریق مضاربه، وکالت و یا ترکیبی از این دو کسب می کند. به همین جهت این الگو ذاتاً ترکیبی است.

ساز و کار تکافل بر مبنای وقف

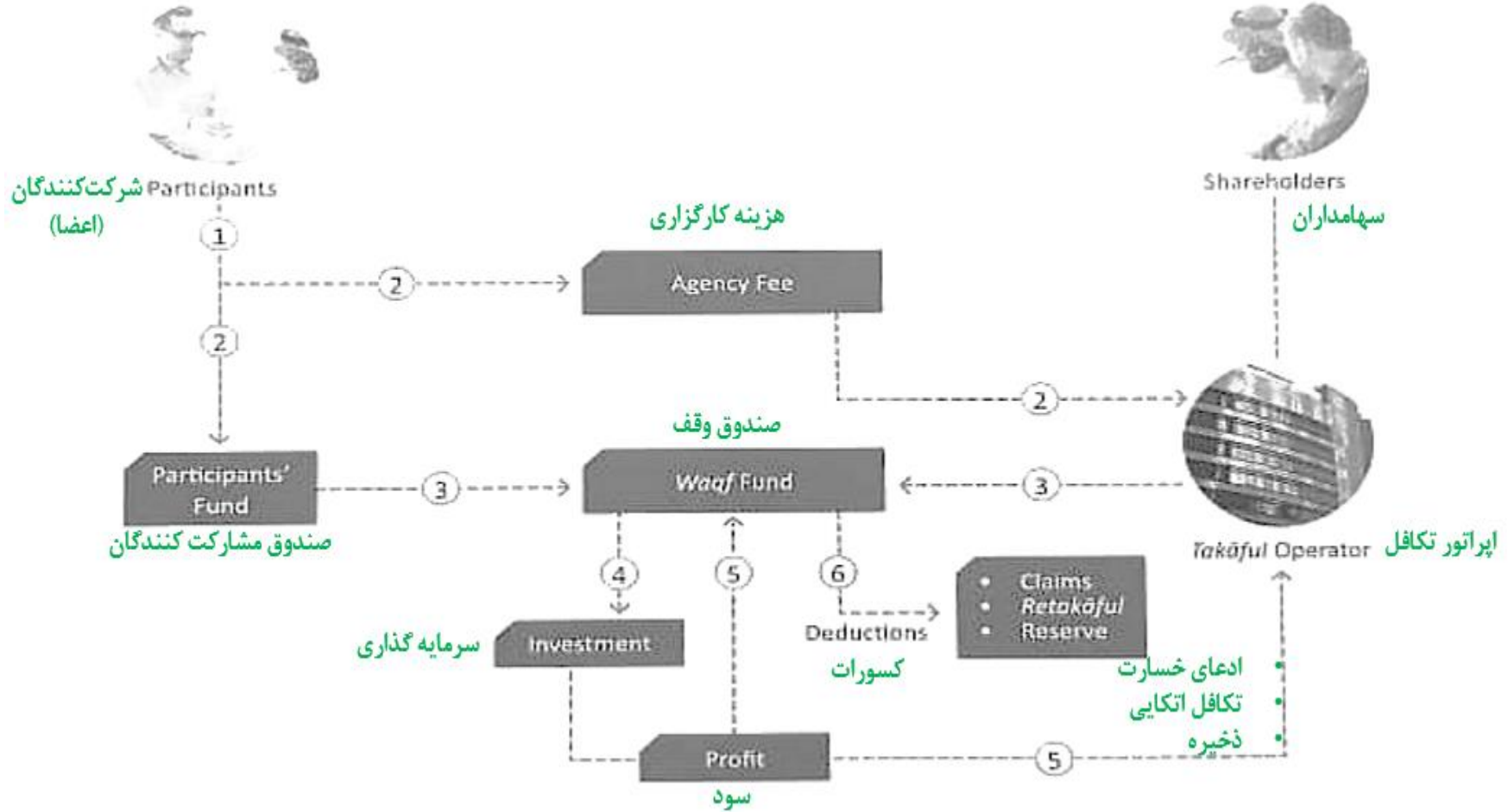
آغاز عملیات با قراردادی است که بین متکافلین و شرکت تکافل منعقد میشود. این قرارداد بر پایه مضاربه (وکالت) و وقف بسته می‌شود.

در واقع در این قرارداد شرکت متعهد می‌شود صندوقی را با ماهیت وقفی تأسیس نماید و با واریز وجوه متکافلین به آن صندوق تکافل را تأمین مالی نموده و در آن عملیات تکافل را مدیریت و اجرا نماید.

پس از انعقاد قرارداد، شرکت صندوق وقف را تأسیس می‌نماید. براساس نظریه پایه این صندوق از طریق وقف وجوهی از سوی شرکت تأسیس می‌گردد.

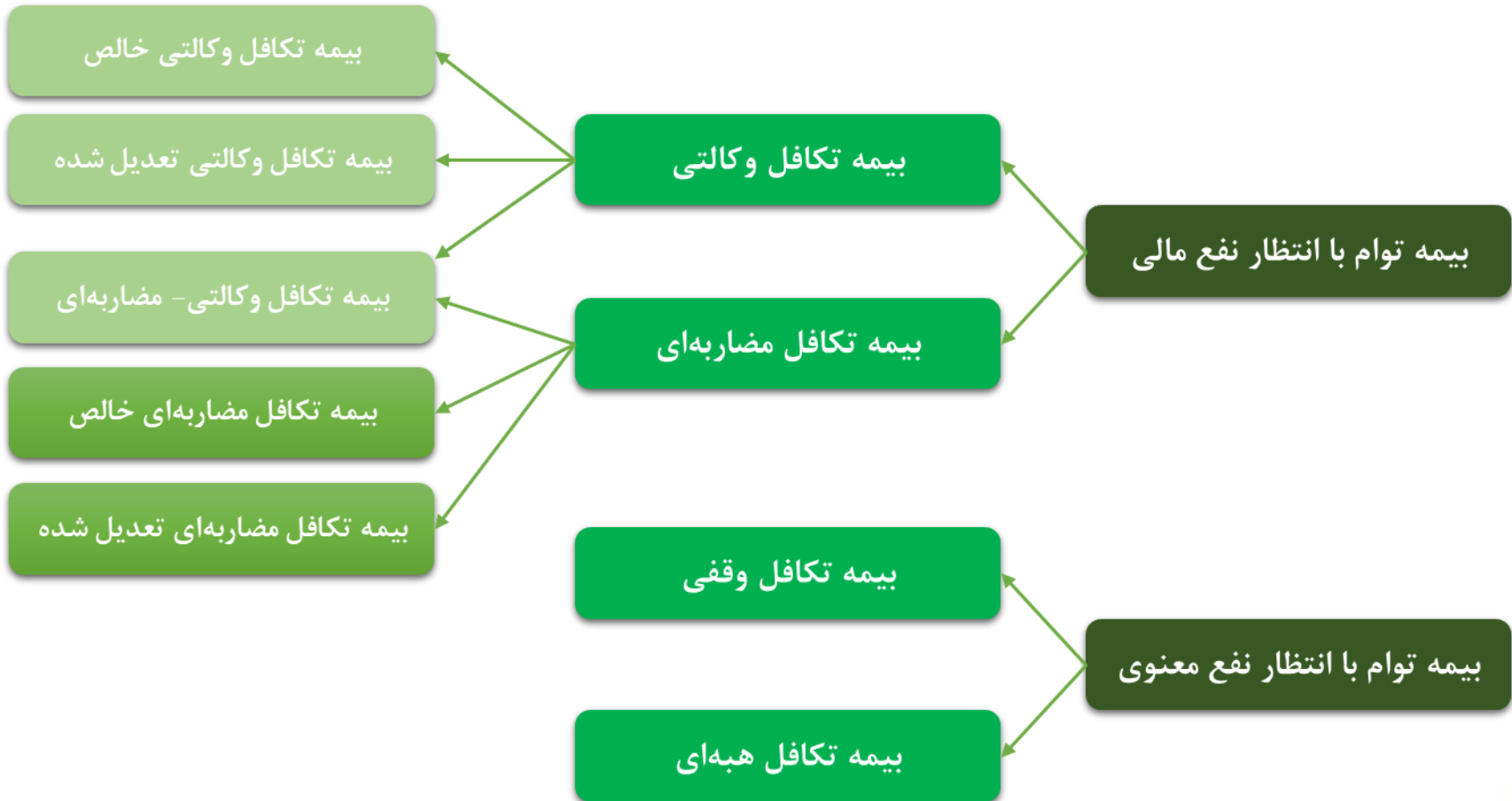

الگوی ترکیبی تکافل مبتنی بر وقف-وکالت، تکافل عمومی

محصولات تکافل

تجربه تکافل در جهان

تجربه تکافل در جهان

تجربه تکافل در کشور مالزی

- در میان کشورهای مسلمان مالزی موفق‌ترین کشور در اجرای تکافل است.
- اولین شرکت رسمی فعال در حوزه تکافل در کشور مالزی در سال ۱۹۸۵ تاسیس گردید.
- این صنعت به یکی از عوامل اصلی رشد اقتصادی تبدیل شده است، به طوری که دارایی‌های آن حدود یک چهارم کل تولید ناخالص ملی مالزی را تشکیل می‌دهد.
- آنچه مالزی را در زمینه تکافل به شاخصی مهم تبدیل می‌کند وجود قانون مشخصی در ارتباط با تکافل است

تجربه تکافل در کشور اندونزی

- اندونزی در حال تبدیل شدن به یکی از عرضه کنندگان اصلی محصولات **تکافل** است
- وزارت دارایی اندونزی در سال ۱۹۹۴ مجوز تاسیس نخستین بیمه اسلامی عمر و در همان سال، مجوز تاسیس دومین بیمه اسلامی (شامل انواع بیمه ها بجز بیمه عمر) را برای مسلمانان این کشور صادر کرد.
- اندونزی دارای بیشترین تعداد مسلمان در جهان، درآمد سرانه پایین و ضریب نفوذ بیمه ای پایین است
- این کشور دارای صنعت **تکافل** کوچک، اما در حال رشد و با تعداد زیادی شرکت تکافلی کوچک است.
- شرکت های **تکافلی** سازگار با شریعت، تحت عنوان شرکت های تعاونی طبقه بندی می شوند.

تجربه تکافل در کشور سنگاپور

- سنگاپور از جمله کشورهایی است که با توجه به نرخ رشد به نسبت بالایی مالی اسلامی در آن، پیش بینی می شود در آینده ای نزدیک به کشوری پیشرو در عرضه ی **تکافل** تبدیل شود.
- هر دو شرکت **تکافل** که در سنگاپور فعالیت می کنند، در سال ۱۹۹۵ تاسیس شده اند: آمپرو-اینکام
- با وجود اینکه جمعیت مسلمانان در سنگاپور کمتر از ۱۵ درصد جمعیت کل کشور است، دو شرکت **تکافلی** در این کشور دارای حدود ۲۲ درصد بیمه گذاران غیر مسلمان **تکافل** هستند.

تجربه تکافل در کشور عربستان سعودی

- عربستان سعودی در حال حاضر **بزرگترین** بازار **تکافل** جهان را در اختیار دارد
- عربستان، بزرگ ترین اقتصاد خاورمیانه است که صنعت **تکافلی** با رشد سریع و یک بازار بیمه ای زندگی بکر و بهره برداری نشده دارد.
- عربستان سعودی اولین تجربه ی خود در مورد **تکافل** را با تاسیس یک شرکت بیمه اسلامی در سال ۱۹۷۹ آغاز نمود.
- **در ابتدا** این شرکت فقط توسط دولت مورد بهره برداری قرار می گرفت.
- **سپس** با افزایش سطح آگاهی مردم از نیاز به بیمه اشخاص و همگانی شدن احساس نیاز به استفاده از منابع بیمه، این شرکت توسعه یافت تا بتواند به این تقاضاها پاسخ دهد.

تجربه تکافل در کشور کویت

- حدود یک و نیم دهه از آغاز فعالیت های شرکت های **تکافلی** در کویت می گذرد.
- در کویت، وزارت تجارت و صنعت مجوز تاسیس نخستین شرکت بیمه **تکافل** را در فوریه ۱۹۹۸ صادر کرد.
- با توجه به رشد روز افزون مالی اسلامی در کشور کویت، پیش بینی می شود بخش **تکافل** این کشور نیز رشد قابل توجهی را در سال های آتی تجربه نماید.

تجربه تکافل در کشور بحرین

- این کشور دارای یک بازار بیمه بسیار کوچک و در عین حال، یک چارچوب مقرراتی مدرن است و یک قطب نوظهور در مالی اسلامی در خاورمیانه به شمار می رود.
- بانک مرکزی بحرین از پیشرفته ترین بانک های مرکزی در منطقه به شمار می رود.
- بانک مرکزی بحرین مقررات خاصی برای **تکافل** (که شامل **تکافل** اتکایی نیز می شود) ارائه نموده است.
- کمکی که این مقررات می کند، حمایت از مشتریان (در سطح بیمه های متعارف) و تضمین بقا در بازار است.
- بر اساس این مقررات، شرکت های بیمه می توانند به عرضه محصولات بیمه متعارف، عرضه محصولات **تکافل** و یا هر دو اقدام نمایند.
- بسیاری از شرکت های **تکافل** در بحرین ثبت شده اند، اما فعالیت تجاری خود را در دیگر کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس انجام می دهند که این بیانگر پیشرفت بانک مرکزی بحرین در این مدت است.

توسعه تکافل در قاره آفریقا

- اولین حرکت عملیاتی در عرصه **تکافل** در سودان صورت گرفت
- شرکت بیمه اسلامی سودان، وابسته به بانک اسلامی «فیصل» که در سال ۱۹۷۹ مجوز فعالیت گرفت، اولین شرکت **تکافلی** در عصر مدرن بود.
- تاسیس این شرکت بر بخش بیمه سودان تاثیر بسیاری داشته است.
- با اینکه سودان اولین کشوری است که **تکافل** را راه اندازی نموده، اما به دلیل وجود مسائل و مشکلات داخلی نتوانسته است در این راه پیشرو باشد و در واقع از قافله توسعه **تکافل** عقب مانده است.
- اولین شرکت **تکافل** در تونس، با نام شرکت **تکافل** سعودی در سال ۱۹۸۵ فعالیت خود را آغاز نمود.
- در همین سال یک شرکت **تکافل** اتکایی نیز در تونس فعالیت خود را آغاز کرد.
- در تونس، مصر و لیبی نیز پیش بینی می شود با سرکار آمدن حکومت های اسلام گرا و تقویت جریان اسلام خواهی، صنعت **تکافل** در سال های آتی شاهد رشد بیشتری باشد.

تمایز بیمه تکافل و بیمه رایج

تکافل	بیمه رایج	محور مقایسه
تاکید بر ماهیت کسب و کار	مبتنی بر کسب سود است	ماهیت کسب و کار
قراردادی است بین تمام تکافل شونده‌گان برای تقسیم ریسک خود و مشارکت	بیمه گر در مقابل پوشش ریسک بیمه گذار، از او حق بیمه دریافت می کند.	ماهیت قرارداد
اعضا بیمه گذار و بیمه گرند؛ در زیان و منافع شریک می باشند	منافع بیمه گذار و بیمه گر با هم یکی نیست و تعاون واقعی وجود ندارد.	مبتنی بودن بر اصل تعاون
در تکافل تمام میزان مشارکت او به علاوه سهمش از سود تا آن موقع، به او بازپرداخت می شود و متصدی تکافل، مبلغ ناچیزی را کسر می نماید.	اگر بیمه گذار بخواهد قبل از سررسید، بیمه نامه را فسخ کند، شرکت بیمه به او حق بیمه ای عودت می دهد که از مجموع پرداختی های او به بیمه گر به مراتب پایین تر است	فسخ

تمایز بیمه تکافل و بیمه رایج

تکافل	بیمه رایج	محور مقایسه
هرگونه مازاد، متعلق به مشارکت کنندگان است.	سود حاصل از فعالیت های شرکت بیمه به سهامداران می رسد	توزیع های مازاد
احکام شرعی و قوانین حاکمیتی	قوانین حاکمیتی	قوانین عملیاتی
اجباری	ندارد	مشاور شرعی
بدون ابهام در خصوص ربا، غرر و میسر	ابهام در خصوص ربا، غرر و میسر	ربا، غرر و میسر
سرمایه گذاری فقط در ابزارهای سازگار با شرع	سرمایه گذاری در ابزار سرمایه گذاری که الزاماً مطابق با شرع نیست	سرمایه گذاری صندوق
کمک های انجام شده توسط شرکت کنندگان (تبرع) صندوق تکافل را تشکیل می دهد.	حق بیمه به شرکت بیمه تعلق می گیرد و هر سودی که شرکت به دست می آورد به سهامداران آن می رسد.	حق بیمه در مقابل مشارکت

حسابداری تکافل

INCEIF UNIVERSITY

صورت های مالی شرکت های تکافل

به طور کلی، ارائه صورت های مالی اولیه کسب و کار تکافل مشابه ارائه صورت های مالی اولیه کسب و کار بیمه متعارف است، به استثنای صورت وضعیت مالی، صورت سود یا زیان و درآمد کل و همچنین صورت تغییرات موجودی خالص

ارائه صورت وضعیت مالی، صورت سود یا زیان و سود و زیان کلی و صورت تغییرات حقوق صاحبان سهام تکافل بر اساس ستونی تهیه می شود که در آن متصدی تکافل ملزم به ارائه سه صورت برای صندوق تکافل، اپراتور تکافل و شرکت تکافل می شود.

ارائه ستونی عمدتاً بر اساس الزامات موجود در دستورالعمل شماره ۲ ارائه صورت های مالی ویژه برای شرکت های تکافل و طبقه بندی و اندازه گیری غرر انجام می شود.

صورت های مالی شرکت های تکافل

ستونی مطابق راهنمای موضوع ویژه شماره ۲ به انتظارات دستورالعمل BNM در مورد گزارشگری مالی برای اپراتورهای تکافل و الزامات MFRS می پردازد. به عنوان مثال، بند ۱۰.۵ (ب) دستورالعمل، اپراتور تکافل را ملزم می کند که دارایی ها و بدهی های صندوق تکافل را جدا از دارایی ها و بدهی های متصدی تکافل ارائه کند.

با این حال، صورتهای مالی تلفیقی MFRS 10 یک اپراتور تکافل را ملزم می کند که نتایج صندوق تکافل را در زمانی که اپراتور تکافل می تواند کنترل خود را بر صندوق تکافل مربوطه نشان دهد، ادغام کند.

بر اساس جدول فوق، وضعیت مالی متصدی تکافل در ستون اول، وجوه تکافل عمومی و خانوادگی بیانگر وضعیت مالی وجوه تکافل و ستون آخر بیانگر نتیجه تلفیقی شرکت تکافل بر اساس MFRS 10 است.

نمونه صورت وضعیت مالی

ETIQA FAMILY TAKAFUL BERHAD
199301011506 (266243-D)
(Incorporated in Malaysia)

STATEMENT OF FINANCIAL POSITION
AS AT 31 DECEMBER 2022

	31.12.2022			31.12.2021			
	Note	Shareholder's fund RM'000	Family Takaful fund RM'000	Company RM'000	Shareholder's fund RM'000	Family Takaful fund RM'000	Company RM'000
ASSETS							
Property, plant and equipment	3	200	-	200	101	-	101
Right-of-use assets ("ROU")	4	112	-	112	280	-	280
Intangible assets	5	7,969	-	7,969	7,974	-	7,974
Investments	6	2,484,369	12,132,819	14,590,834	2,532,034	11,961,087	14,466,355
Financing receivables	7	11,201	-	11,201	12,901	-	12,901
Retakaful assets	8	-	255,590	255,590	-	207,400	207,400
Takaful receivables	9	-	142,577	142,577	-	147,950	147,950
Other assets	10	203,707	135,902	170,964	142,910	152,842	192,066
Deferred tax assets	18	113,580	13,458	127,024	132,699	-	117,021
Current tax assets	11	79,675	200	79,875	82,053	-	82,053
Cash and bank balances		1,166	58,806	59,972	2,583	56,225	58,808
Total Assets		2,901,979	12,739,352	15,446,318	2,913,535	12,525,504	15,292,909
EQUITY, LIABILITIES AND PARTICIPANTS' FUND							
Equity							
Share capital	12	100,000	-	100,000	100,000	-	100,000
Reserves	13	2,279,098	-	2,272,787	2,125,862	-	2,119,096
Total Equity		2,379,098	-	2,372,787	2,225,862	-	2,219,096
Liabilities and Participants' Fund							
Participants' fund	14	-	2,147,692	2,147,692	-	2,233,800	2,233,800
Takaful certificate liabilities	15	-	9,946,093	9,926,093	-	9,745,994	9,725,994
Derivative liabilities	16	-	-	-	-	487	487
Expense liabilities	17	390,424	-	390,424	533,451	-	533,451
Deferred tax liabilities	18	-	-	-	-	15,678	-
Takaful payables	19	2,331	46,806	49,137	5,390	24,651	30,041
Other liabilities	20	100,944	598,761	531,003	124,762	504,794	525,870
Current tax liabilities		29,182	-	29,182	24,070	100	24,170
Total Liabilities and Participants' Fund		522,881	12,739,352	13,073,531	687,673	12,525,504	13,073,813
Total Equity, Liabilities and Participants' Fund		2,901,979	12,739,352	15,446,318	2,913,535	12,525,504	15,292,909

The accompanying notes form an integral part of the financial statements.

مفاهيم اچوئرى تكافل

INCEIF UNIVERSITY

قیمت‌گذاری محصول – عناصر اساسی

در قیمت‌گذاری محصول، علاوه بر بهای تحت پوشش قرار دادن ریسک‌ها، عوامل زیر نیز توجه شود.

عواملی همچون:

- ✓ هزینه‌های مارکتینگ
- ✓ هزینه فرصت سرمایه
- ✓ انتظارات سود اپراتور تکافل
- ✓ هزینه‌های تکافل اتکایی
- ✓ هزینه مدیریت صندوق تکافل

قیمت‌گذاری محصول – عناصر اساسی

مبلغ مشارکت واقعی که از شرکت‌کننده مورد نیاز است، سهم ناخالص (GC) نامیده می‌شود که در آن:

$$GC = RC + \lambda + E$$

جایی که:

GC = مشارکت ناخالص

RC = مشارکت ریسک

λ = بارگذاری ایمنی

E = حاشیه هزینه

فرمول عمومی است، صرف نظر از مدل عملیاتی استفاده شده،

سرمایه و مدیریت مالی در تکافل

INCEIF UNIVERSITY

مخاطرات توانگری مالی در تکافل

در تکافل، یکی از اصلی ترین مخاطرات، عدم
اکچوئری صحیح می باشد.

خسارت های تقلبی و عوامل خارجی همچون رای
دادگاه ها و ...

سرمایه گذاری غیر سودده

ورشکستگی صندوق تکافل

ناتوانی صندوق در پرداخت مطالبات

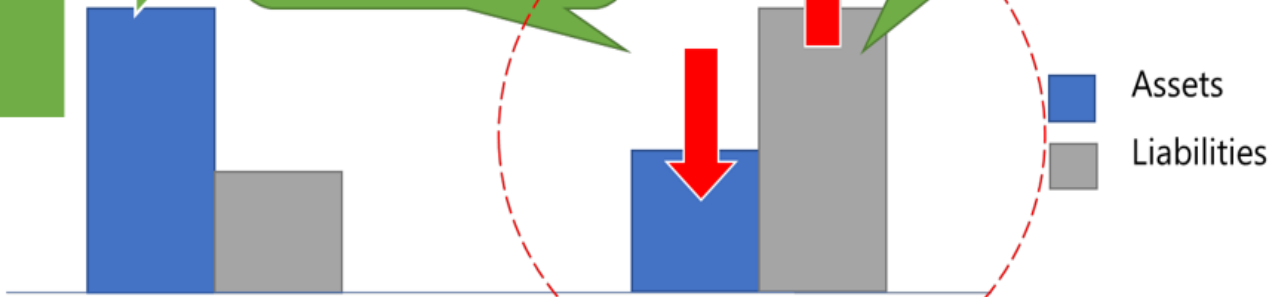
صندوق تکافل ضعیف

تنش های مالی شامل کاهش سود بازار سهام، تغییرات در نرخ های سود می باشد.

Asset stresses include equity market declines, changes in profit rates and defaults

Liabilities stresses include adverse reserve increases, underpricing and catastrophic events

تنش های خسارات شامل افزایش ذخایر نامطلوب، قیمت گذاری های پائین و رویدادهای فاجعه آمیز است.

Pre stress event

Post stress event

رویدادهای قبل از تنش

رویدادهای پس از تنش

Deficit

کسری و کمبود

توزیع و خدمات در تکافل

INCEIF UNIVERSITY

DISTRIBUTION CHANNELS-کانال‌های توزیع

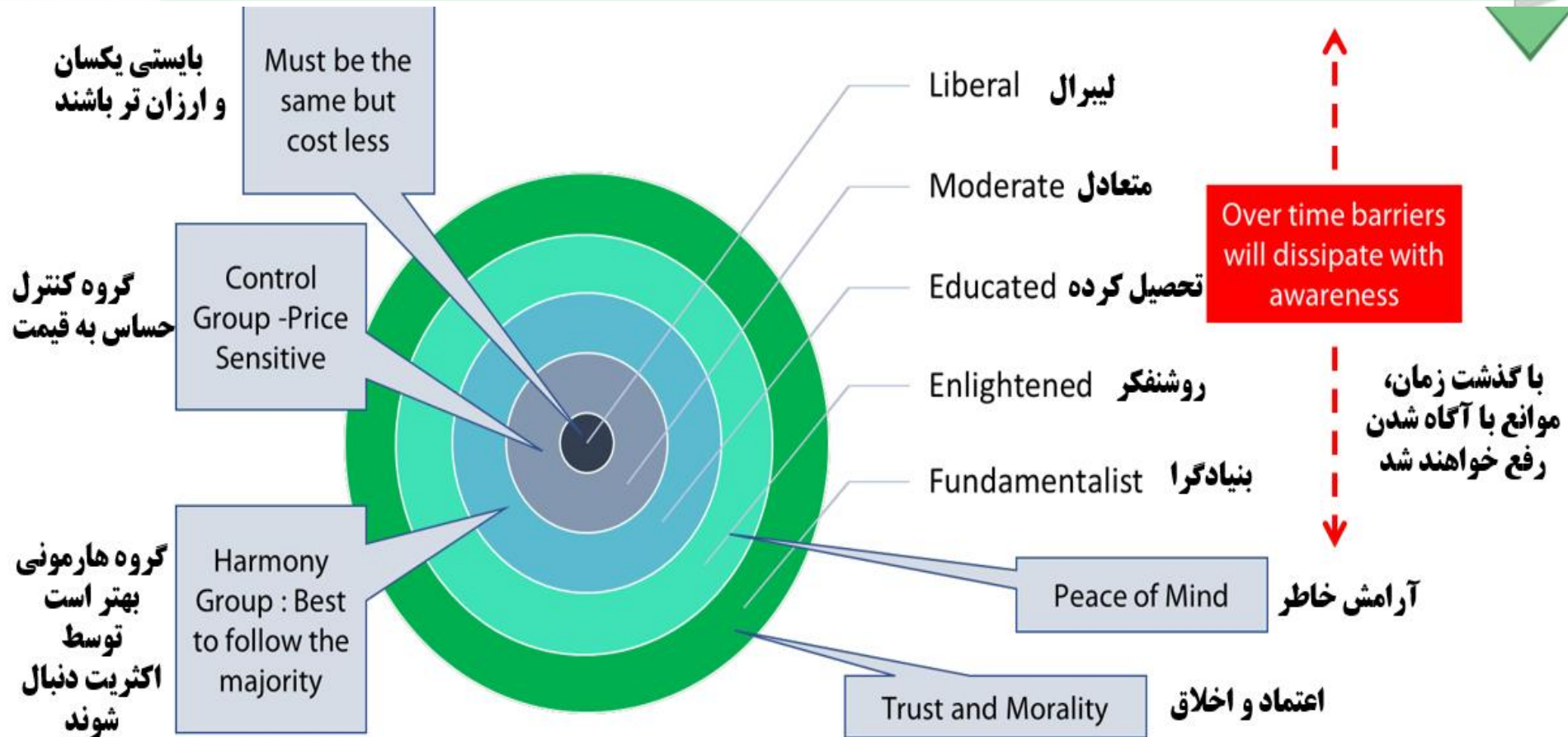
توزیع و خدمات‌رسانی محصول نقشی حیاتی در موفقیت هر بیمه یا اپراتور تکافل ایفا می‌کند
اپراتورهای تکافل ممکن است کانال‌های توزیع زیر را در مالزی داشته باشند:

- سیستم آژانس agency system؛
- سیستم بانک تکافل؛
- سیستم کارگزاری؛ و
- کانال الکترونیکی / اکوسیستم مجازی

MUSLIM MARKET SEGMENTATION - بخش بندی بازار مسلمانان

تکافل اتکایی

INCEIF UNIVERSITY

مزایای تکافل اتکایی

افزایش ظرفیت پذیره نویسی

تنوع بخشیدن به سبد ریسک

کاهش سرمایه مورد نیاز

کاهش قرار گرفتن در معرض حوادث فاجعه آمیز

ترویج ترتیبات مدیریت ریسک مطابق با شریعت

پذیره نویسی در تکافل

INCEIF UNIVERSITY

Key Criteria for Takaful Underwriting - معیارهای کلیدی پذیره نویسی تکافل

Risk Status

وضعیت ریسک

Risk
Assessment
Methodology

روش ارزیابی ریسک

Shariah
Compliance

انطباق با شریعت

سرمایه گذاری

سرمایه گذاری

وجه سرمایه‌گذاری به روش مضاربه سرمایه‌گذاری می‌شود و عواید آن بر اساس درصد تعیین شده بین مشارکت کنندگان و اپراتور تکافل توزیع خواهد شد. در مدل‌های اسلامی مبلغی به عنوان سود تضمین شده، سود قطعی و ... وجود ندارد

آئین نامہ

برخی از آئین نامه‌ها

با توجه به ماهیت بیمه تکافل ضرورت دارد که آئین نامه های مصوب شورای عالی بیمه مربوط به بیمه های رایج ملاک قرار گرفته و تعدادی از آن ها از جمله آئین نامه سرمایه گذاری، آئین نامه تاسیس شرکت تکافل، صندوق تکافل، مازاد، صورت های مالی، بیمه های اتکایی و کنسرسیوم، توانگری مالی، ذخایر و ... متناسب با بیمه تکافل مورد بازنگری و تدوین گردد.

همچنین بعضی از آئین نامه ها نیاز به تغییرات جزئی دارد از جمله تعیین حق بیمه، کارمزد و ...

الزامات و پیشنهادات

با توجه به بررسی‌های انجام شده، به منظور تسریع در فرآیند اجرایی نمودن بیمه **تکافل** در کشور، راهکارها و پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

- تهیه برنامه نرم افزار جامع از اولویت‌های اساسی شروع کار می‌باشد.
- تدوین آئین‌نامه‌های مورد نیاز به شرح جدول ارائه شده در بخش آئین نامه‌ها
- با توجه به اینکه در حال حاضر بیمه‌گران اتکائی **تکافل** در کشور وجود خارجی ندارد. پیشنهاد می‌گردد به صورت کنسرسیوم اجرایی گردد.
- به منظور مدیریت هزینه‌ها و استفاده از فناوری‌های نوین بیمه **تکافل** را به صورت الکترونیکی صادر گردد.
- با توجه به نوپا بودن بیمه **تکافل** و به منظور مدیریت ریسک بهینه، فروش بیمه‌های خرد و با اولویت تکافل خانواده پیشنهاد می‌گردد.

الزامات و پیشنهادات

- متخصصین صنعت بیمه با همفکری و بهره گیری از خرد جمعی مدل متناسب را انتخاب و اجرایی نمایند.
- ایجاد بیمه تکافل نیاز به نیروهای متخصص دارد و تربیت نیروهای متخصص در حوزه صنعت تکافل بسیار ضروری است؛ بنابراین پیشنهاد می گردد مدیران ، اساتید و خبرگان صنعت بیمه، نسبت به این مهم توجه نمایند.
- محصولات بیمه ای متناسب با دهک های جامعه و بالاخص بیمه های مرود نیاز دهک های پایین به منظور رفع محرومیت و رفاه عمومی با محوریت عدالت طراحی شود.
- چنانچه مقرر است شرکت های بیمه تکافل به صورت مستقل تاسیس شوند، صرفاً با ماهیت تعاونی صورت پذیرد.
- اقدامات موثر واحد ناظر در تدوین آیین نامه ها و دستورالعمل های مورد نیاز

با سپاسی از شما